سازمان توسعه تجارت ایران

رایزن بازرگانی جمهوری اسلامی ایران

اربیل ـ عراق

گزارش تحلیلی : همکاریهای هلند و اقلیم کردستان در بخش کشاورزی، دستاوردها و آثار اقتصادی آن برای اقلیم کردستان و فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

کشاورزی طی سال‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین محورهای همکاری میان هلند و اقلیم کردستان عراق تبدیل شده است. این همکاری‌ها که ابتدا با هدف انتقال دانش فنی و ارتقای بهره‌وری تولید آغاز شد، به‌تدریج به یک مشارکت راهبردی در حوزه توسعه پایدار، امنیت غذایی، مدیریت منابع آب و تقویت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی تبدیل شده است.

برخلاف بسیاری از پروژه‌های توسعه‌ای که بر اجرای طرح‌های کوتاه‌مدت یا کمک‌های مالی متمرکز هستند، رویکرد هلند در اقلیم کردستان بر ایجاد زیرساخت‌های دانشی، توانمندسازی نهادهای محلی، انتقال فناوری، مشارکت بخش خصوصی و توسعه بازار استوار است. این الگو با تکیه بر همکاری مستمر میان دولت، دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، شرکت‌های خصوصی و کشاورزان، به دنبال ایجاد نظامی پایدار و رقابت‌پذیر در بخش کشاورزی اقلیم است.

نماد برجسته این رویکرد، پروژه «دره بازیان» است که پس از چند سال مطالعه و اجرای آزمایشی، به یکی از مهم‌ترین برنامه‌های مشترک هلند و اقلیم کردستان تبدیل شده است. این پروژه تنها بر افزایش تولید محصولات کشاورزی تمرکز ندارد، بلکه تمامی حلقه‌های زنجیره ارزش، از مطالعات خاک و انتخاب الگوی کشت تا آموزش، بسته‌بندی، برندسازی، استانداردسازی و بازاریابی را در بر می‌گیرد.

همزمان، همکاری‌های دو طرف از توسعه صنعت سیب‌زمینی فراتر رفته و حوزه‌هایی نظیر گلخانه‌های هوشمند، مدیریت منابع آب، باغبانی، دامداری، صنایع لبنی، کشاورزی دقیق و صنایع تبدیلی را نیز شامل شده است. هدف نهایی این برنامه‌ها، افزایش تولید داخلی، کاهش وابستگی به واردات، ارتقای امنیت غذایی و کمک به تنوع‌بخشی اقتصاد اقلیم کردستان و کاهش وابستگی آن به درآمدهای نفتی است.

توسعه این همکاری‌ها، علاوه بر آثار اقتصادی برای اقلیم کردستان، پیامدهای مستقیمی بر بازار محصولات کشاورزی عراق و جایگاه صادرکنندگان کشورهای همسایه، به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران، خواهد داشت. از این‌رو، شناخت ابعاد این همکاری و ارزیابی فرصت‌ها و چالش‌های ناشی از آن، برای برنامه‌ریزی فعالان اقتصادی و سیاست‌گذاران ایرانی اهمیت ویژه‌ای دارد.

راهبرد هلند در توسعه کشاورزی اقلیم کردستان

هلند طی بیش از یک دهه گذشته تلاش کرده است الگوی موفق کشاورزی دانش‌بنیان خود را در اقلیم کردستان پیاده‌سازی کند. در این چارچوب، همکاری‌ها صرفاً به انتقال تجهیزات یا اجرای پروژه‌های عمرانی محدود نشده، بلکه بر ایجاد یک اکوسیستم یکپارچه کشاورزی مبتنی بر تعامل دولت، دانشگاه، مراکز تحقیقاتی، شرکت‌های خصوصی و تولیدکنندگان استوار شده است.

در راستای این سیاست، در سال ۲۰۲۱ وزارت کشاورزی و منابع آب اقلیم کردستان و دولت هلند تفاهم‌نامه‌ای برای توسعه همکاری‌های بلندمدت امضا کردند که مهم‌ترین اهداف آن عبارت بود از:

- تدوین راهبرد توسعه پایدار بخش کشاورزی اقلیم
- ارتقای امنیت غذایی و افزایش تولید داخلی
- انتقال فناوری‌ها و دانش فنی نوین
- توسعه اشتغال در مناطق روستایی
- افزایش بهره‌وری منابع آب و خاک
- توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
- تقویت زنجیره ارزش و کاهش ضایعات محصولات کشاورزی

در این چارچوب، هلند به‌جای اجرای پروژه‌های منفرد، بر طراحی برنامه‌هایی متمرکز شده است که تمامی مراحل تولید تا عرضه محصول را پوشش دهد. این رویکرد موجب شده است همکاری‌های دو طرف از انتقال فناوری فراتر رفته و به ایجاد ظرفیت‌های پایدار برای توسعه کشاورزی تبدیل شود.

مهم‌ترین پروژه‌ها و دستاوردهای همکاری هلند و اقلیم کردستان

همکاری‌های کشاورزی میان هلند و اقلیم کردستان طی سال‌های اخیر از اجرای پروژه‌های محدود آموزشی فراتر رفته و به مجموعه‌ای از برنامه‌های توسعه‌ای با محوریت انتقال فناوری، ارتقای بهره‌وری، توسعه زنجیره ارزش و تقویت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تبدیل شده است. مهم‌ترین این پروژه‌ها عبارت‌اند از:

الف) پروژه دره بازیان، الگوی توسعه یکپارچه کشاورزی

پروژه دره بازیان مهم‌ترین برنامه مشترک هلند و اقلیم کردستان در سال‌های اخیر محسوب می‌شود. این پروژه پس از یک دوره سه‌ساله مطالعات میدانی و ارزیابی زنجیره ارزش محصولات کشاورزی منطقه طراحی شد و هدف آن، ایجاد الگویی پایدار برای توسعه کشاورزی مبتنی بر نیازهای واقعی تولیدکنندگان است.

برخلاف بسیاری از پروژه‌های مشابه که بر احداث زیرساخت یا تأمین تجهیزات متمرکز هستند، این طرح ابتدا با بررسی جامع وضعیت تولید، بازار، فرآوری و توزیع محصولات آغاز شد. در این فرآیند، کشاورزان، فعالان بازار، دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، تأمین‌کنندگان نهاده‌ها و دستگاه‌های اجرایی مشارکت داشتند تا نقاط ضعف زنجیره ارزش شناسایی و برای رفع آن‌ها برنامه‌ریزی شود.

در چارچوب این پروژه، اقدامات زیر اجرا شده است:

- ایجاد مدارس میدانی کشاورزان برای آموزش عملی
- آزمایش و توسعه ارقام اصلاح‌شده محصولات زراعی و باغی

- استقرار استانداردهای ایمنی و کیفیت مواد غذایی
- بهبود فرآیندهای درجه‌بندی، بسته‌بندی و بازاریابی
- ایجاد برند تجاری **Bazian** برای عرضه محصولات منطقه
- تقویت همکاری میان دانشگاه سلیمانیه، مراکز تحقیقاتی و بخش خصوصی
- حمایت از مشارکت زنان در فعالیت‌های زنجیره ارزش کشاورزی

این پروژه اکنون به‌عنوان نمونه‌ای از رویکرد کشاورزی بازارمحور در اقلیم کردستان شناخته می‌شود و مبنای طراحی برنامه‌های توسعه‌ای آینده قرار گرفته است.

ب) توسعه صنعت سیب‌زمینی؛ موفق‌ترین تجربه همکاری مشترک

صنعت سیب‌زمینی یکی از موفق‌ترین نمونه‌های همکاری هلند و اقلیم کردستان به شمار می‌رود. این همکاری که بیش از یک دهه پیش آغاز شد، تمامی حلقه‌های زنجیره ارزش این محصول را دربر گرفت؛ از تأمین بذر و اصلاح روش‌های کشت تا ذخیره‌سازی، فرآوری، بازاریابی و توسعه صادرات.

بر اساس اعلام مقامات هلندی، تولید سالانه سیب‌زمینی در اقلیم کردستان طی این دوره از حدود ۲ هزار تن به بیش از ۶۰۰ هزار تن افزایش یافته است. این رشد چشمگیر نتیجه مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ بوده است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- استفاده از بذرهای اصلاح‌شده هلندی
- توسعه روش‌های نوین کاشت و برداشت
- احداث سردخانه‌های استاندارد
- ایجاد کارخانه‌های فرآوری

- آموزش کشاورزان و کارشناسان
- ارتقای کیفیت محصول و کاهش ضایعات
- توسعه بازارهای داخلی و صادراتی

این تجربه، مبنای گسترش همکاری‌ها به سایر محصولات کشاورزی، از جمله سبزی و صیفی، باغبانی و صنایع لبنی شده است.

ج) توسعه گلخانه‌های مدرن و کشاورزی هوشمند

یکی دیگر از محورهای اصلی همکاری، توسعه گلخانه‌های مدرن و انتقال فناوری‌های پیشرفته تولید است. در این چارچوب، چندین گلخانه تجاری با فناوری هلندی در استان‌های اربیل و سلیمانیه احداث شده که در آن‌ها از سامانه‌های هوشمند کنترل اقلیم، کشت هیدروپونیک و مدیریت دقیق مصرف آب استفاده می‌شود.

مهم‌ترین فناوری‌های منتقل‌شده عبارت‌اند از:

- سیستم‌های کشت بدون خاک (هیدروپونیک)
- سامانه‌های کنترل خودکار دما، رطوبت و نور
- آبیاری و کوددهی هوشمند
- استفاده از بذرهای اصلاح‌شده
- مدیریت هوشمند تولید در گلخانه‌ها

هدف از اجرای این پروژه‌ها، افزایش عملکرد در واحد سطح، کاهش مصرف آب، تولید محصولات خارج از فصل و کاهش وابستگی اقلیم به واردات محصولات گلخانه‌ای است.

د) مدیریت منابع آب و کشاورزی سازگار با اقلیم

کمبود منابع آب و افزایش خشکسالی، مدیریت آب را به یکی از مهم‌ترین محورهای همکاری میان هلند و اقلیم کردستان تبدیل کرده است.

برنامه‌های اجراشده در این حوزه شامل موارد زیر است:

- توسعه سامانه‌های آبیاری قطره‌ای و تحت فشار
- استفاده از حسگرهای هوشمند برای مدیریت آبیاری
- بازیافت و استفاده مجدد از آب در گلخانه‌ها
- افزایش راندمان مصرف آب
- آموزش کشاورزان در زمینه مدیریت بهینه منابع آب

هدف اصلی این اقدامات، کاهش مصرف آب، افزایش بهره‌وری و ارتقای تاب‌آوری بخش کشاورزی در برابر تغییرات اقلیمی است.

هـ) توسعه زنجیره ارزش و کاهش ضایعات

یکی از ویژگی‌های همکاری هلند، تمرکز بر تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی است. در این چارچوب، علاوه بر افزایش تولید، اقدامات گسترده‌ای برای ارتقای کیفیت، کاهش ضایعات و افزایش ارزش افزوده محصولات انجام شده است.

مهم‌ترین برنامه‌ها عبارت‌اند از:

- احداث سردخانه‌های استاندارد

- ایجاد مراکز درجه‌بندی و بسته‌بندی
- توسعه صنایع فرآوری محصولات کشاورزی
- بهبود لجستیک و زنجیره سرد
- اتصال تولیدکنندگان به بازارهای داخلی و صادراتی
- توسعه برندسازی و استانداردسازی محصولات

این اقدامات موجب افزایش رقابت‌پذیری محصولات کشاورزی اقلیم و بهبود جایگاه آن‌ها در بازارهای داخلی و منطقه‌ای شده است.

محورهای اصلی همکاری هلند و اقلیم کردستان

بررسی پروژه‌های اجراشده نشان می‌دهد که همکاری‌های دو طرف بر شش محور راهبردی استوار است:

۱ـ مدیریت پایدار منابع آب و افزایش بهره‌وری مصرف آب

۲ـ توسعه گلخانه‌های مدرن و کشاورزی هوشمند با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین

۳ـ تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی از تولید تا بازار

۴ـ مطالعات خاک، ارزیابی اراضی و ارائه خدمات مشاوره فنی برای کاهش ریسک سرمایه‌گذاری و انتخاب الگوی کشت مناسب

۵ـ آموزش، پژوهش و انتقال دانش فنی از طریق همکاری دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و مدارس میدانی کشاورزان

۶ـ جذب سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش خصوصی با هدف توسعه صنایع وابسته، انتقال فناوری و ایجاد اشتغال

این محورها در کنار یکدیگر، چارچوب راهبردی همکاری‌های کشاورزی میان هلند و اقلیم کردستان را تشکیل می‌دهند و زمینه‌ساز گذار بخش کشاورزی اقلیم از الگوی سنتی به کشاورزی دانش‌بنیان و رقابت‌پذیر شده‌اند.

آخرین توافقات و برنامه‌های مشترک (۲۰۲۵ و ۲۰۲۶)

همکاری‌های کشاورزی میان هلند و اقلیم کردستان طی سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶ وارد مرحله‌ای جدید شده است. در این دوره، تمرکز همکاری‌ها از اجرای پروژه‌های پایلوت و انتقال دانش فنی به سمت توسعه زنجیره ارزش، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توسعه زیرساخت‌های پس از برداشت و ایجاد مشارکت‌های اقتصادی بلندمدت تغییر یافته است. مهم‌ترین تحولات این دوره عبارت‌اند از:

۱ـ گسترش دامنه همکاری‌های کشاورزی

پس از موفقیت پروژه توسعه زنجیره ارزش سیب‌زمینی، دو طرف توافق کردند دامنه همکاری‌ها به سایر زیربخش‌های کشاورزی نیز گسترش یابد. بر این اساس، توسعه گلخانه‌های مدرن، باغداری، تولید محصولات گلخانه‌ای، دامپروری، صنایع لبنی و کشاورزی فضای باز در دستور کار قرار گرفت.

هدف از این رویکرد، ایجاد تنوع در تولیدات کشاورزی، افزایش بهره‌وری و کاهش وابستگی اقلیم به واردات مواد غذایی است.

۲ـ توسعه زیرساخت‌های زنجیره ارزش

یکی از مهم‌ترین محورهای توافقات جدید، تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی است. در این چارچوب، اجرای پروژه‌های زیر در اولویت قرار گرفته است:

- احداث سردخانه‌های استاندارد
- توسعه زنجیره سرد

- ایجاد مراکز سورتینگ، درجه‌بندی و بسته‌بندی
- توسعه صنایع فرآوری محصولات کشاورزی
- بهبود شبکه حمل‌ونقل و لجستیک محصولات
- استقرار سامانه‌های کنترل کیفیت و ردیابی محصولات

هدف از اجرای این پروژه‌ها، کاهش ضایعات پس از برداشت، افزایش ارزش افزوده و ارتقای توان رقابتی محصولات کشاورزی اقلیم در بازارهای داخلی و خارجی است.

۳_ توسعه فناوری‌های نوین کشاورزی

با توجه به محدودیت منابع آب و تغییرات اقلیمی، دو طرف بر توسعه فناوری‌های نوین کشاورزی تأکید ویژه‌ای داشته‌اند. مهم‌ترین حوزه‌های همکاری شامل:

- گلخانه‌های کم‌مصرف
- کشت هیدروپونیک
- سامانه‌های هوشمند آبیاری
- مدیریت مصرف آب
- کشاورزی دقیق(Precision Agriculture)
- استفاده از فناوری‌های پایش هوشمند مزارع

این فناوری‌ها علاوه بر کاهش هزینه‌های تولید، موجب افزایش بهره‌وری و کاهش مصرف آب خواهند شد.

۴_ توسعه همکاری‌های اقتصادی و بخش خصوصی

در سال ۲۰۲۵، مقامات هلندی و دولت اقلیم بر گسترش همکاری‌های اقتصادی و افزایش مشارکت بخش خصوصی تأکید کردند. در همین راستا، برنامه‌هایی برای اعزام هیأت‌های تجاری، برگزاری نشست‌های تخصصیB۲B ، شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و تسهیل همکاری میان شرکت‌های هلندی و فعالان اقتصادی اقلیم تدوین شد.

همچنین تشکیل «مجمع اقتصادی اقلیم کردستان–هلند» با هدف ایجاد سازوکار دائمی همکاری‌های اقتصادی، جذب سرمایه‌گذاری و توسعه همکاری در حوزه‌های کشاورزی، صنایع غذایی، آب و انرژی، از دیگر اقدامات مهم این دوره به شمار می‌رود.

آثار همکاری‌های هلند بر اقتصاد کشاورزی اقلیم کردستان

بررسی روند همکاری‌های دو طرف نشان می‌دهد که این برنامه‌ها تنها به بهبود فناوری تولید محدود نبوده و آثار گسترده‌ای بر ساختار اقتصاد کشاورزی اقلیم بر جای گذاشته است.

مهم‌ترین آثار این همکاری‌ها عبارت‌اند از:

۱_ افزایش تولید داخلی

انتقال فناوری، آموزش کشاورزان و بهبود مدیریت مزارع موجب افزایش تولید بسیاری از محصولات کشاورزی شده و زمینه حرکت اقلیم به سمت خودکفایی در برخی محصولات را فراهم کرده است.

۲ـ ارتقای بهره‌وری

به‌کارگیری روش‌های نوین تولید، فناوری‌های گلخانه‌ای، مدیریت علمی آب و استفاده از بذرهای اصلاح‌شده، بهره‌وری عوامل تولید را به‌طور قابل توجهی افزایش داده است.

۳ـ کاهش ضایعات

توسعه سردخانه‌ها، صنایع فرآوری، بسته‌بندی استاندارد و شبکه‌های لجستیکی موجب کاهش ضایعات پس از برداشت و افزایش ارزش افزوده محصولات شده است.

۴ـ توسعه سرمایه‌گذاری

ایجاد چارچوب‌های همکاری میان دولت، دانشگاه و بخش خصوصی، زمینه حضور شرکت‌های داخلی و خارجی را در پروژه‌های کشاورزی فراهم کرده و سرمایه‌گذاری در این بخش را افزایش داده است.

۵ـ تقویت امنیت غذایی

هدف اصلی تمامی این برنامه‌ها، افزایش تولید داخلی و کاهش وابستگی به واردات محصولات کشاورزی است؛ موضوعی که در اسناد راهبردی دولت اقلیم نیز به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی توسعه اقتصادی مطرح شده است.

پیامدهای همکاری‌های هلند و اقلیم کردستان برای جمهوری اسلامی ایران

گسترش همکاری‌های کشاورزی میان هلند و اقلیم کردستان، علاوه بر ایجاد فرصت‌های جدید، چالش‌هایی نیز برای صادرکنندگان و سرمایه‌گذاران ایرانی به همراه خواهد داشت.

الف) فرصت‌ها

۱ـ توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی

تجربه هلند نشان می‌دهد که بازار اقلیم تنها متقاضی محصولات کشاورزی نیست، بلکه به خدمات مهندسی، مشاوره، طراحی و اجرای پروژه‌های کشاورزی نیز نیاز دارد. این موضوع فرصت مناسبی برای شرکت‌های ایرانی فعال در حوزه‌های گلخانه، آبیاری، مدیریت آب، مطالعات خاک و صنایع تبدیلی فراهم می‌کند.

۲ـ سرمایه‌گذاری مشترک

شرکت‌های ایرانی می‌توانند با استفاده از مزیت‌های جغرافیایی، هزینه پایین‌تر اجرا و شناخت مناسب بازار، در پروژه‌های مشترک با سرمایه‌گذاران اقلیم مشارکت کنند.

۳ـ توسعه صنایع وابسته

رشد تولید داخلی اقلیم، تقاضا برای ماشین‌آلات، تجهیزات گلخانه‌ای، سامانه‌های آبیاری، سردخانه‌ها، صنایع غذایی، بسته‌بندی و تجهیزات فرآوری را افزایش خواهد داد که بازار مناسبی برای تولیدکنندگان ایرانی ایجاد می‌کند.

۴ـ همکاری‌های علمی و آموزشی

تجربه ایران در کشاورزی مناطق خشک و نیمه‌خشک، مدیریت منابع آب و توسعه گلخانه‌ها می‌تواند زمینه همکاری میان دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و شرکت‌های دانش‌بنیان دو طرف را فراهم کند.

ب) تهدیدها

در کنار فرصت‌ها، توسعه همکاری‌های هلند و اقلیم می‌تواند پیامدهایی نیز برای صادرات ایران داشته باشد.

مهم‌ترین این تهدیدها عبارت‌اند از:

۱ــ کاهش تدریجی واردات برخی محصولات کشاورزی، به‌ویژه سبزی و صیفی گلخانه‌ای، در نتیجه افزایش تولید داخلی اقلیم

۲ــ ارتقای استانداردهای کیفیت، بسته‌بندی و ایمنی غذایی که رقابت را برای صادرکنندگان ایرانی دشوارتر می‌کند

۳ــ افزایش حضور شرکت‌های اروپایی در بازار نهاده‌ها، تجهیزات گلخانه‌ای و خدمات فنی

۴ــ حرکت بازار اقلیم به سمت محصولات دارای برند، استاندارد و ارزش افزوده بالاتر

از این‌رو، تداوم اتکای صادرات ایران به فروش محصولات خام، در میان‌مدت می‌تواند منجر به کاهش سهم بازار کشور در اقلیم شود.

پیشنهادهای راهبردی برای جمهوری اسلامی ایران

بررسی تجربه همکاری هلند با اقلیم کردستان نشان می‌دهد که مزیت رقابتی این کشور صرفاً در صادرات محصولات کشاورزی یا تجهیزات خلاصه نمی‌شود، بلکه بر ارائه یک بسته جامع شامل انتقال فناوری، خدمات فنی و مهندسی، آموزش، توسعه زنجیره ارزش و سرمایه‌گذاری مشترک استوار است. این الگو می‌تواند مبنای بازنگری در رویکرد جمهوری اسلامی ایران نسبت به بازار اقلیم کردستان قرار گیرد.

با توجه به ظرفیت‌های فنی، صنعتی و جغرافیایی ایران، پیشنهادهای زیر قابل طرح است:

۱ــ تغییر رویکرد از صادرات کالا به صادرات خدمات فنی و مهندسی

یکی از مهم‌ترین درس‌های تجربه هلند آن است که ارزش افزوده اصلی در ارائه دانش فنی، طراحی پروژه و انتقال فناوری نهفته است. از این‌رو، ضروری است شرکت‌های ایرانی علاوه بر صادرات محصولات کشاورزی، در حوزه‌های زیر نیز فعال شوند:

- مطالعات امکان‌سنجی پروژه‌های کشاورزی
- مطالعات خاک و ارزیابی اراضی
- طراحی و اجرای سامانه‌های آبیاری
- طراحی و احداث گلخانه‌های مدرن
- طراحی سردخانه‌ها و صنایع تبدیلی
- ارائه خدمات مشاوره، نظارت و مدیریت پروژه

۲ـ توسعه سرمایه‌گذاری مشترک با بخش خصوصی اقلیم

با توجه به سیاست دولت اقلیم در جذب سرمایه‌گذاری خارجی، ایجاد شرکت‌های مشترک میان سرمایه‌گذاران ایرانی و اقلیم می‌تواند زمینه حضور پایدار ایران را در بازار فراهم کند. این مشارکت‌ها می‌تواند در حوزه‌های زیر شکل گیرد:

- تولید محصولات گلخانه‌ای
- صنایع تبدیلی و فرآوری مواد غذایی
- تولید بذر و نهاده‌های کشاورزی
- احداث سردخانه و مراکز لجستیکی

- خدمات فنی و مهندسی کشاورزی

۳_ تقویت حضور شرکت‌های ایرانی در پروژه‌های زیرساختی کشاورزی

با توسعه کشاورزی در اقلیم، نیاز به زیرساخت‌های جدید افزایش خواهد یافت. این امر فرصت مناسبی برای شرکت‌های ایرانی در حوزه‌های زیر فراهم می‌کند:

- سیستم‌های آبیاری تحت فشار
- تجهیزات گلخانه‌ای
- ماشین‌آلات کشاورزی
- سامانه‌های پمپاژ و انتقال آب
- تجهیزات بسته‌بندی و صنایع غذایی
- سامانه‌های سردخانه‌ای و زنجیره سرد

۴_ توسعه همکاری‌های علمی و پژوهشی

تجربه موفق ایران در مدیریت کشاورزی مناطق خشک و نیمه‌خشک، توسعه گلخانه‌ها و مدیریت منابع آب می‌تواند مبنای همکاری‌های علمی با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی اقلیم قرار گیرد.

در این چارچوب، پیشنهاد می‌شود:

- دوره‌های آموزشی مشترک برگزار شود
- پروژه‌های تحقیقاتی مشترک تعریف گردد
- همکاری میان دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی توسعه یابد

- تبادل استاد، پژوهشگر و دانشجو در حوزه کشاورزی تقویت شود

۵_ حمایت هدفمند از حضور بخش خصوصی ایران

برای افزایش سهم ایران در پروژه‌های کشاورزی اقلیم، حمایت نهادی از شرکت‌های ایرانی ضروری است. از جمله اقدامات قابل پیشنهاد:

- برگزاری نشست‌های تخصصیB۲B
- اعزام و پذیرش هیأت‌های تجاری
- حمایت از حضور شرکت‌های ایرانی در نمایشگاه‌های تخصصی کشاورزی اقلیم
- تشکیل کنسرسیوم‌های تخصصی برای اجرای پروژه‌های بزرگ
- ایجاد سازوکارهای مالی و اعتباری برای حمایت از صادرات خدمات فنی و مهندسی

ملاحظه

همکاری‌های کشاورزی میان هلند و اقلیم کردستان عراق طی سال‌های اخیر به الگویی موفق از توسعه کشاورزی مبتنی بر دانش، فناوری و مشارکت بخش خصوصی تبدیل شده است. این همکاری‌ها از انتقال صرف فناوری فراتر رفته و با پوشش تمامی حلقه‌های زنجیره ارزش، از مطالعات خاک و مدیریت منابع آب تا تولید، فرآوری، بسته‌بندی، برندسازی و بازاریابی، به دنبال ایجاد یک نظام کشاورزی رقابت‌پذیر و پایدار است.

بر این اساس، حفظ و تقویت جایگاه ایران در بازار اقلیم مستلزم تغییر رویکرد از صادرات صرف کالا به ارائه راهکارهای جامع شامل انتقال فناوری، خدمات فنی و مهندسی، سرمایه‌گذاری مشترک، آموزش و مشارکت در توسعه زنجیره ارزش کشاورزی است. بهره‌گیری از مزیت‌هایی نظیر هم‌مرزی، هزینه‌های پایین‌تر حمل‌ونقل،

شناخت بازار و توانمندی شرکت‌های ایرانی در اجرای پروژه‌های کشاورزی می‌تواند زمینه حضور پایدار و رقابت‌پذیر ایران را در این بازار فراهم سازد.